

1978. POÈTICA DE LA CIUTAT. CRÒNIQUES DES D'ELX

Gaspar Jaén i Urban

Gran València: la rendabilitat de l'urbanisme

Febrer 1978

**Necessitat de defensa del patrimoni historicoartístic de la
ciutat de València**

Març 1978

¡Salvem Sant Josep!

Abril 1978

**El planejament urbà i les àrees metropolitanes del País
Valencià**

Abril 1978

**L'arquitectura popular dels horts de palmeres d'Elx: tres
exemples**

Juny? 1978

**Introducció a Guía provisional de arquitectura de la ciutat
d'Elx**

Juny? 1978

**Arquitectura d'Elx. Dossier per a la salvació del patrimoni
arquitectònic**

(Amb un pròleg d'Antonio J. Serrano Bru)

Juliol? 1978

**El planejament urbà i les àrees metropolitanes del País
Valencià**

Setembre 1978

Consideraciones urbanísticas en torno al centro histórico

Novembre 1978

GRAN VALÈNCIA: LA RENDABILITAT DE L'URBANISME

Febrer 1978

GJiU. 00-02-1978

[«Gran València: la rendabilitat de l'urbanisme», El Poble
Valencià, València, 00-02-1978, p. 7]

Revisat:

**NECESSITAT DE DEFENSA DEL PATRIMONI HISTORICOARTÍSTIC DE LA
CIUTAT DE VALÈNCIA**

Març 1978

GJiU. 18-03-1978

[«Necessitat de defensa del patrimoni històrico-artístic de la
ciutat de València», Las Provincias, València, 19-3-1978, p.
4]

Revisat:

¡SALVEM SANT JOSEP!

Abril 1978

GJiU. 08-04-1978

[«¡Salvem Sant Josep!», Información, Alacant, 09-04-1978, p.
41. També en La Verdad, Alacant, 09-04-1978, p. 10]

Revisat:

EL PLANEJAMENT URBÀ I LES ÀREES METROPOLITANES DEL PAÍS VALENCIÀ

Abril 1978

GJiU. 13-04-1978

[«El planejament urbà i les àrees metropolitanes del País Valencià», ponència presentada a les «I Jornades sobre l'ensenyament, la investigació i la pràctica de l'urbanisme al País Valencià», Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales, València, 14/15-04-1978]

Revisat:

**L'ARQUITECTURA POPULAR DELS HORTS DE PALMERES D'ELX: TRES
EXEMPLES**

Juny? 1978

GJiU. 00-06?-1978

[Estudi sobre l'arquitectura popular dels horts de palmeres d'Elx dirigit pel Dr. D. Miguel García Lisón dins del curs de doctorat que, tot seguint línies d'investigació del Departament d'Expressió Gràfica Arquitectònica, impartí a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de València el curs 1977-1978. «L'arquitectura popular dels horts de palmeres d'Elx: tres exemples», L'Espill, núm 4, València, hivern del 1979, p. 47-68]

Revisat:

INTRODUCCIÓ A GUÍA PROVISIONAL DE ARQUITECTURA DE LA CIUTAT D'ELX

Juny? 1978

Posiblemente no tenga mucho interés editar en estos momentos una guía de arquitectura; sobre todo de una ciudad como Elche, "pobre en arquitectura", según se dice, donde es improbable que turistas, arquitectos viajeros o los consabidos estudiantes y/o estudiosos de estos temas la utilicen como índice de recorridos o de peregrinaciones artísticas, cámara de fotografiar en mano.

Otro motivo para no editarla podría ser que los edificios incluidos en una guía son rápidamente derribados si sus propietarios pueden hacerlo.

Pero la crítica más seria es la de que en un catálogo se da una visión de los edificios como elementos aislados, como si fuesen independientes de la zona de la ciudad donde se encuentran situados y, sobre todo, como si fuesen independientes de su contexto urbano, cuando lo importante no es tanto el edificio arquitectónico aislado como el conjunto de que forma parte, ya que es integrado en su contexto físico e histórico donde encuentra su verdadero interés el hecho arquitectónico.

A pesar de todo ello hemos hecho una guía porque nos preocupa el avanzado estado de destrucción de nuestra arquitectura, y no solo de las torres medievales o de los palacios barrocos, sino también de la arquitectura popular, de la arquitectura del siglo xix y de la primera mitad del xx, edificios estos que corren en la actualidad el máximo peligro de desaparición.

Es sabido el mal estado de conservación de la mayor parte de nuestro patrimonio arquitectónico y que es progresiva la destrucción de edificios y conjuntos, los cuales pueden tener mayor o menor interés, pero forman parte de la imagen de la ciudad. En el plazo de diez o veinte años han desaparecido numerosos edificios que se habrían incluido ahora en un catálogo como este.

Y las causas no cabe remitirlas en exclusiva a la especulación del suelo, sino también a una nefasta política cultural y económica que ha impuesto la destrucción y la modernidad mal entendida como norma.

Por tanto, si se quiere combatir este estado de cosas es necesario vehicular la defensa del patrimonio artístico y arquitectónico mediante medidas que la hagan eficaz. En primer lugar hay que multiplicar los edificios y conjuntos sometidos a protección oficial, y no solo aquellos considerados tradicionalmente como "de interés", sino todos los que supongan una aportación a la historia y a la memoria colectiva de la ciudad de que se trate.

Pero una declaración de monumento histórico-artístico no

es suficiente y habría que establecer medidas legales complementarias, tales como una normativa urbanística para los centros antiguos decididamente favorable a la reutilización de los inmuebles y a la conservación total de los mismos, sin los historicismos retóricos a que se nos ha querido acostumbrar desde las instancias de poder.

Conseguir que los edificios se conservem en debidas condiciones sería un paso significativo para la rehabilitación de los barrios antiguos, ya que las arquitecturas envejecen y deben ser sometidas a periódicas operaciones de limpieza, saneamiento y acondicionamiento. Y los edificios que paulatinamente se degradan, más pronto o más tarde, acaban en ruinas.

Es fundamental, así mismo, arbitrar soluciones legales tales como desgravaciones fiscales, subvenciones o compensaciones de cualquier tipo, de manera que no sea tampoco una ruina económica la posesión de determinados inmuebles.

Y siempre que sea posible, hay que recuperar la historia, que en nuestro caso quiere decir que no se derribe la arquitectura, pero también que tenga un uso público. La remodelación de una fábrica de calzado con destino al grupo escolar Ruiz de Alda es aleccionadora en este sentido. Si se saben ver, una fábrica convertida en escuela puede enseñar muchas cosas, no solo a los profesionales, sino a los mismos usuarios, niños y maestros en este caso.

Suele decirse que los conjuntos antiguos están rotos, que han perdido su unidad, o que son ya irrecuperables. Y con ello se justifica la no intervención para defender y mantener lo que queda. Esto, sin embargo, no debiera ser una excusa para no hacer nada y lo único que demuestra es la falta de visión histórica o los intereses de quien hace estos enunciados.

Evidentemente la ciudad no es unitaria, pero ¿lo ha sido alguna vez?. Una discusión de este tipo nos llevaría demasiado lejos. Pero quede claro que, en nuestra opinión, por encima de criterios de unidad estilística, es imprescindible la conservación de la arquitectura que todavía se mantiene en pie.

Pero, sobre todo, y previamente, es necesario que se aprenda a ver la arquitectura existente y que se aprenda a quererla, porque forma parte de un tiempo personal y colectivo. Y aunque eso de tenerle cariño a la arquitectura suene de lo más sentimental e interclasista, lo cierto es que es importante, aunque no sea más que por aquello de que no se defiende lo que no se quiere. Es imprescindible un proceso de concienciación y de identificación con la arquitectura que nos rodea, que pasa por una enseñanza casi inexistente en la actualidad. Pensamos que conseguir algo en este sentido será haber conseguido ser un poco más civilizados.

Este plano-guía es un avance del trabajo de catalogación y estudio de la arquitectura de Elche que estamos llevando a cabo

en la actualidad. Quizá no sea una muestra completa, pero sí es representativa de los edificios de la ciudad. Hemos intentado salvar algunos de los inconvenientes de que hablábamos al principio, para lo cual, paralelamente a la muestra de edificios, hemos señalado los conjuntos urbanos más interesantes.

En este catálogo se encuentra incluida toda la arquitectura monumental anterior al siglo xix, y de los últimos doscientos años hemos escogido la que nos ha parecido más significativa, aunque existan muchos otros edificios dignos de catalogación y de conservación.

Hemos cerrado la época de estudio con las últimas muestras de art-decó. Quedan fuera, por tanto, una gran parte de la arquitectura casticista y de la arquitectura actual, ya que, en nuestra opinión, la calidad de la primera es mínima y faltan criterios para hacer una selección de la segunda. Por otra parte, no son obras que en estos momentos corran un especial peligro de derribo y, cabe insistir, lo que ha informado fundamentalmente nuestra labor ha sido la necesidad de defensa de la imagen urbana.

El ámbito espacial ha quedado reducido a la ciudad y a su perímetro inmediato. Posteriormente pretendemos ampliar el estudio a la arquitectura rural.

El material se ha ordenado más o menos cronológicamente. Quizá una ordenación por temas o por sectores de la ciudad hubiera resultado más útil, pero quede esto para más adelante.

También hay que decir que se han incluido en la guía las remodelaciones de edificios históricos, sin juzgar aquí ni sobre la validez del procedimiento ni sobre el interés de los resultados. Por el contrario no hemos considerado, al menos de momento, los casos de destrucción total y posterior reconstrucción en un estilo similar al original.

Digamos finalmente que, dado el carácter de avance urgente de esta guía, no nos ha preocupado lanzar hipótesis más o menos aproximadas de datación de las obras.

Y ya para concluir; a gran parte de los edificios que aquí presentamos les puede quedar un mes o un año de vida. Probablemente muchos de ellos no se salvarán. Con todo, quede de manifiesto que pensamos que aun podemos salvar la ciudad, porque aun podemos quererla. Depende del interés con que nos lo tomemos. O, mejor dicho, del resultado de la lucha de los intereses que están en juego.

Nota.- Para la confección de este estudio se están utilizando fundamentalmente documentos del archvo municipal y del archivo del arquitecto D. Antonio Serrano Bru, así como conversaciones con el también arquitecto D. Santiago Pérez Aracil. Quede constancia, por tanto, de nuestro agradecimiento por permitirnos hacer uso de ese material, así como por las valiosas sugerencias, extremadamente útiles, que nos han

aportado, a D. Rafael Navarro Mallebrera, archivero del municipio, y a los dos arquitectos citados.

GJiU. 00-06?-1978

[«Introducción», en Guía provisional de arquitectura de la ciutat d'Elx, Alacant, Col·legi Oficial d'Arquitectos, 40 p. + 1 encartament]

Revisat: 25-05-2004

ARQUITECTURA D'ELX. DOSSIER PER A LA SALVACIÓ DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

Juliol? 1978

PROLEG, per Antonio J. Serrano Bru, de la Comissió del Patrimoni Provincial del Patrimoni Artístic i Cultural

Poca gent té la virtut d'adonar-se del valor que tenen les coses amb les que, diàriament, ens trobem o amb les que convivim i que d'alguna forma ens resulten familiars. Precisament perquè han estat ahí sempre, la major part de nosaltres solem infravalorar-les. L'home d'aquí es molt donat a sorprendr'es amb allò que li és estrany, sense parar-se a pensar que, moltes vegades, allò que és propi és igual de sorprenent per al qui arriba de fora.

Els palmerars d'Elx són un exemple viu d'aquesta afirmació. ¿Quin valor els hem donat, quan en alguna ocasió poc faltà perquè la destralt ignorant o especulativa acabàs amb ells?. I tanmateix, ¿no és cert que són l'admiració de qui els veu per primera vegada?.

Però açò és quelcom que, dissortadament, sembla natural en les persones. Només reconeixem el valor de les nostres coses quan les hem perdudes. I açò és el més trist, perquè llavors difícilment es pot fer marxa enrere.

Aquest fet que es dóna en tots els ordes de la vida, és particularment significatiu en el de la convivència humana. Estem conformats pels nostres records i per les nostres relacions i, uns i altres, es graven i es confonen amb l'àmbit on s'han desenvolupat. En conseqüència, no podem deslligar els nostres records més perdurables del lloc on es produïren, ja siga el carrer dels nostres jocs infantils, el portal de la casa on ens amagàvem o els bancs de la plaça on els vells seien a prendre el sol.

Els pobles es troben plens de fites que ens reconeixen, en les quals ens reconeixem, i la presència de les quals a penes notem. Només se sent la seua absència, perquè el valor d'allò que és entranyable no es posa en evidència fins que es perd.

Per això convé escoltar qui té la virtut d'adonar-se'n d'aquells valors que la majoria no som capaços de veure, però que a tots ens dolrà si desapareixen.

Aquesta publicació que ara es posa en les vostres mans és justament això, un saber veure el que tenim, una presa de consciència d'allò que és nostre i al mateix temps una denúncia del que hem perdut o del que corre perill de perdre's.

Que ens agrade o no entra, al capdavall, dins l'àmbit dels juís personals de gust o de moda. El que importa és que recull llocs on podem o hem pogut reconèixer-nos, perquè són o han estat part de la memòria col·lectiva del nostre poble.

Aquesta és la raó fonamental per a la conservació del

nostre patrimoni. I per açò no soles compten certs edificis de característiques singulars sinó tots aquells que, conformant determinats ambients, són el llegat de cada generació i, en conjunt, són el testimoniatge de la història dels pobles.

Per això aquest treball, que l'ull i la cambra fotogràfica precisos dels autors han elaborat amb molta cura no deuria ser altra cosa que un principi, el començament d'un document viu i en creixement, com ho és la ciutat, un document on a cada període es poden afegir nous exemples de noves generacions, però on no tornen a aparèixer les esqueles de vells caserons enderrocats i d'entranyables ambients arrasats. I si saber veure-ho es troba encara en els ulls d'uns pocs, poder evitar-ho es troba en les mans de tots. No val pensar que algú ho farà per nosaltres. El nostre patrimoni és nostre i ningú no vindrà a conservar-nos-el. Hi ha mitjans i bons exemples també. Però cal prendre mesures urgents, sinó totes aquestes fotografies serà l'únic que ens quede del poble autèntic i sensible que ens ha precedit.

Que açò no passe dependrà, entre altres coses, de com cadascú de nosaltres entèn i utilitza aquest material que l'esforç d'uns ciutadans i la col·laboració de la secció de cultura de la Caixa d'Estalvis d'Alacant i Múrcia i del CSI del Col·legi d'Arquitectes d'Alacant han posat al nostre abast.

PANEL·L 1. L'ARQUITECTURA FORMA PART DE LA MEMORIA COL·LECTIVA

L'arquitectura -la ciutat- forma part del patrimoni cultural d'un poble. Com les cançons, com la llengua i els costums.

La vida d'una col·lectivitat té sempre un marc construït, el carrer, la plaça, i els edificis contenen una història que pertany a aquesta col·lectivitat.

La nostra identitat com a poble està immersa en gran part en la ciutat que ens ha vist créixer. Perdre la ciutat és perdre un tros de la memòria col·lectiva d'un poble.

"...el poble persisteix
en els carrers amb empedrat antic,
en el pont i en l'església
que han conegut tota la gent del poble..."
(Miquel Martí i Pol)

PANEL·L 2. ¿COM ERA ELX FA UNS ANYS?

Aproximadament fins a 1960, Elx era un poble de cases baixes, de terrats plans, de parets grogueses i de reixes que protegien les finestres. Era un conjunt d'arquitectures prou unitàries que havien estat resultat de l'estructura productiva, a mitges agrària i a industrial-artesana.

A principi del segle XX trobenm ja dividit el territori: un barri per a la classe alta -la Corredora i els seus voltants-

i d'altres per a la resta; artesans, llauradors i manobres vivien en el Raval, vora Santa Maria, en el Pla de Sant Josep, en els nous barris de principi de segle.

PANELLS 3 i 4. LES ARQUITECTURES CULTES

D'ençà que Elx fou conquistada pels cristians el 1265, hem tingut bones mostres d'arquitectura culta, és a dir d'aquells edificis o monuments que segueixen corrents històrics i estilístics ben definits: uns banys àrabs prou ben conservats, les restes d'una església del darrer gòtic, dues magnífiques esglésies barroques. Més mal que bé ens ha arribat un bon llegat d'aquestes arquitectures.

Comparar-les amb les d'altres llocs seria absurd. La riquesa del nostre patrimoni té el seu significat més profund quan el considerem respecte a nosaltres mateixos. No importa que aquests monuments siguin o no part de la història "universal" de l'art. Són importantíssims per a la nostra gent, perquè formen part del seu passat i de la seua història.

PANELL 5. L'ARQUITECTURA POPULAR

A la vegada, la gent del poble creava una arquitectura pròpia, l'arquitectura popular. Eren els seus habitatges, les seues botigues, els seus llocs de treball. Tan importants com l'arquitectura culta, ja que era una perfecta expressió d'adaptació al medi.

Cases de dos o tres plantes, places i carrers que seguien un traçat previ àrab i romà, façanes de color terrós per l'arrebossat amb algeps negre.

Es aquí, en aquestes arquitectures, on la destrossa ha estat més gran.

PANELL 6. LES CASES PAIRALS DELS SEGLES XVI I XVII

L'aristocràcia, mentrestant, remodelava els seus palaus de l'edat mitjana o en feia de nous. Es una arquitectura rica en comparació amb la popular, abunden els ferros forjats, els escuts i les dovelles de pedra.

Però aquesta major riquesa inicial no ha estat tampoc un inconvenient perquè sucumbesca davant la piqueta.

PANELLS 7 I 8. LA PRIMERA ARQUITECTURA BURGESA DELS SEGLES XIX I XX

I la burgesia creà la seua pròpia arquitectura després del descens de l'aristocràcia. Cases de pisos per a residència de la classe social tot just arribada al poder.

Abunden els detalls ornamentals emmarcant les finestres i les cornises. Era el luxe de l'època.

La Corredora, el carrer dels Arbres (Sagasta), el carrer del Salvador i gran part de la zona entre les muralles de la vila i el raval es transformà a finals del segle XIX i principi

del XX.

PANEL·L 9. UN CERT MODERNISME. UN CERT ART-DECO

No podem parlar de modernisme pròpiament, però sí d'uns edificis que agafen alguns elements d'aquest moviment: ús de taulellets vitrificats, dels ornaments Sezession i de les baranes de ferro amb motius florals. Arriben, així, a Elx, alguns dels trets de l'estil que donaria pas a l'arquitectura moderna.

Més tard, els primers arquitectes establerts a Elx portaren un bagatge d'escola d'arquitectura. I açò es concretà en l'aparició de bons exemples d'arquitectura moderna. El racionalisme i l'art-decò aparegueren a principi de la dècada dels trenta, però amb la victòria del feranquisme foren substituïts tan aviat com fou possible pel triomfalisme que el nou règim feia seu.

PANEL·L 10. LA FABRICA

Cal destacar una arquitectura molt peculiar que surt amb la Revolució Industrial, l'arquitectura de la fàbrica. Es tracta de grans espais destinats a la producció i, per tant, amb uns mínims requisits funcionals en un sentit estricte.

Alguns d'aquests elements han arribat a formar part del perfil característic d'Elx: les xemeneies altíssimes, els grans volums construïts -com el de la fàbrica de la Farina- o les ceràmiques.

PANEL·LS 11 I 12. ELS CONJUNTS URBANS I EL PAISATGE URBA

A través del temps, les distintes arquitectures han conformat uns conjunts, un paisatge urbà que expressa perfectament les distintes etapes històriques.

Una obra d'arquitectura no té sentit sense l'entorn construït que va sorgir amb ell. Un edifici aïllat és ben poca cosa.

Actualment (1978), s'ha accelerat la destrucció dels conjunts urbans d'Elx. Barris sencers, com ara les Illetes i la part nord d'allò que fou vila murada, han desaparegut.

El paisatge urbà ha sofert els més greus atemptats, les altures excessives, l'ús abusiu de l'automòbil i el servilisme que imposa, i la congestió del nostre centre històric, ha suposat trencar una herència de segles.

PANEL·LS 13 I 14. MISERIA DE LA PROTECCIO DEL PATRIMONI

Part de la vila murada fou declarada conjunt històricoartístic el 1968. Ben poca cosa queda d'aquest interessant recinte.

Obrir el pont d'Altamira suposà trencar totalment la trama urbana i desallotjar els habitants d'aquest sector. Els voltants dels edificis més importants d'Elx -l'alcàsser de la Senyoria,

l'església de Santa Maria, el convent de les Clarisses, la Calaforra- es troben en un estat lamentable.

El que calia fer -mantenir l'estructura urbana original amb les arquitectures populars originals- és ja impossible. Molt probablement tot allò que no siga açò serà només una operació d'alt prestigi; o el que és el mateix, un atemptat més contra la història.

¿Que suposa en aquests moments la protecció d'un edifici o d'un conjunt? Vejam alguns exemples dins del sector històricoartístic.

La casa dels Ferros fou impunement derrocada. La Casa dels Cosidó ha sofert recentment l'enderroc total a excepció de la façana. L'arquitectura és alguna cosa més que un decorat.

El cas més insòlit és el de l'edifici de la Mútua. Un magnífic exemple d'arquitectura modernista de principi de segle de l'arquitecte d'Elx Marcel·lià Coquillat s'ha enderrocat sense problemes, per a fer-lo "igual". Es la història considerada com a fetitx.

PANELL 15. EL QUE MAI NO S'HAURIA D'HAVER FET

Podem constatar a Elx alguns casos de destrucció del patrimoni arquitectònic: l'enderroc de l'estació, del pont de Ferro o de la Pescateria; la degradació de la llongeta del Raval; l'abandó de Sant Josep i de l'hospital; la substitució absurda de l'edifici de la Mútua; el fals historicisme del palau bisbal.

PANELL 16. UN CAS ESPECIAL, LA GLORIETA

La remodelació del 1968 feu desaparèixer el magnífic jardí de principi de segle, amb elements tan interessants com els quioscs de premsa, el templet i els bancs de manises. Amb la Glorieta desaparegué un important fragment de la nostra memòria col·lectiva, de les nostres senyals d'identitat.

El mateix podem dir de la destrucció de les arquitectures paisatjístiques del Parc Municipal i de l'antic passeig de l'Estació.

PANELL 17. ¿PERQUE NO S'HA DE DESTRUIR?

En el fons és una cosa així com guardar el retrat de l'àvia. Amb la destrucció de l'arquitectura es perden elements urbans unitaris totalment irreproducible d'un indiscutible valor històric. I allò que és més important, s'obliden els llocs on s'ha viscut, els llocs on s'ha desenvolupat la història del poble.

A la vegada, la destrucció com a norma comporta un augment de la densitat de població, la congestió i l'especulació.

Econòmica i socialment, la destrucció és una desmesura.

PANELL 18. ¿PERQUE UNA DESTRUCCIO?

El sòl de terra és un bé escàs i limitat. Si una gran part es trau del mercat, el preu puja. I açò fa que el preu del sòl augmente astronòmicament molt per damunt del seu valor d'ús.

Els barris antics compten amb uns avantatges de proximitat al centre, d'infraestructures ja fetes i d'equipaments immillorables. Que cal fer?. Doncs, enderrocar el que hi ha., desallotjar els usuaris i augmentar els metres construïts.

Es aproximadament així com es capitalitza un patrimoni arquitectònic col·lectiu

PANEL·L 19. LA REVITALITZACIO DEL PATRIMONI. EL CENTRE HISTORIC ES DE TOTS

L'ús que cal fer de la ciutat no és traure-li el suc econòmic, sinó gaudir-ne.

Per a això, cal defensar la supervivència de la ciutat històrica contra l'actual lògica destructiva. Cal reutilitzar com habitatges aquells edificis que es puguen mantenir encara. I utilitzar els edificis històrics com a equipaments per a la comunitat. Necessitem arxius, biblioteques, escoles, espais de reunió, etc. etc. Tot açò pot donar-se en els edificis històrics.

Cal tenir porsent, en fi, que una política cultural i urbana per al centre històric és tan sols part d'una política ciutadana més ampla d'equipaments i de dotacions.

Només amb aquesta visió es pot salvar el nostre patrimoni arquitectònic, que forma part de la ciutat.

GJiU. 00-07?-1978

[Arquitectura d'Elx. Dossier per a la salvació del patrimoni arquitectònic, textos del catàleg de l'exposició homònima, 06/17-08-1978, Elx, Caja de Ahorros de Alicante y Murcia, sense paginació general]
Revisat: 27-05-2004

EL PLANEJAMENT URBÀ I LES ÀREES METROPOLITANES DEL PAÍS VALENCIÀ
Setembre 1978

GJiU. 00-09-1978

[«El planejament urbà i les àrees metropolitanes del País Valencià», CEUMT, la revista municipal, núm. 6, Barcelona, 00-09-1978, p. 40-48]

Revisat:

CONSIDERACIONES URBANÍSTICAS EN TORNO AL CENTRO HISTÓRICO

Novembre 1978

GJiU. 00-09-1978

[«Consideraciones urbanísticas en torno al centro histórico»,
La Verdad, Alacant, 02-11-1978, p. 9]

Revisat:

